

"Azərbaycan" qəzetinin 312-ci nömrəsinin 1-ci sahifəsi

Bazar ertəsi, 3 noyabr 1919-cu il, nömrə 312

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səhəyi-davamiyyəsi. Düşənbə, 9 səfərül-müzəffər sənə 1338. 3 təşrin-i-sani 1919 sənə.

Türk və İslamla müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rubla, 2 aylığı 130 rubla, 3 aylığı 180 rubla. Bakı üçün 1 aylığı 60 rubla, 2 aylığı 110 rubla, 3 aylığı 150 rubla. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rubla, axırncı səhifədə sətri 6 rubla, itən şeylər və yer artaxanlar üçün 4 rubla axırncı səhifədə, 6 rubla birinci səhifədə.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

Ticarət, Sənaye və Ərzaq nazirinin xüsusi əmrlər məmuru və baş müfəttişi Əbdülbaqi İsmayilzadə kamali-yəs və təhəssürlə [böyük bir kədər və həsrətlə] öz qöv-m-əqrəbasına və dost-aşnalarına öz əziz və sevgili qızı və ailəsi Yəminə xanım İsmayilzadənin həmin noyabr ayının 2-də vəfat etdiyini məlum edir. Mərhumələrin təşeyyi-cənazəsi [cənazələrinin yola salınması] düşənbə [bazar ertəsi] günü həmin noyabr ayının 3-də Məhəmmədyar küçəsi 101 nömrəli evindən Şah məscidinə aparılacaqdılar.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

6-cı polis müfəttişliyinin müdiri Abutalıb Sadıqov və Məşhədibaba Sadıqov kamali-yəs və təhəssürlə öz yoldaşları Əbdülbaqi İsmayilzadənin sevgili qızı və ailəsi Yəminə xanım İsmayilzadənin həmin noyabr ayının 2-də vəfat etdiyini məlum edir. Mərhumələrin təşeyyi-cənazəsi düşənbə günü həmin noyabr ayının 3-də Məhəmmədyar küçəsi 101 nömrəli evindən Şah məscidinə aparılacaqdılar.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyə nümayəndəsi Ağaməhəmməd İbrahimzadə, Mirzədavud Hüseynzadə, Əliəkbər bəy Topçubaşov və Heydər Balahəsən-zadə kamali-yəs və təhəssürlə öz yoldaşları Əbdülbaqi İsmayilzadənin sevgili qızı və ailəsi Yəminə xanım İsmayilzadənin həmin noyabr ayının 2-də vəfat etdiyini məlum edir. Mərhumələrin təşeyyi-cənazəsi düşənbə günü həmin noyabr ayının 3-də Məhəmmədyar küçəsi 101 nömrəli evindən Şah məscidinə aparılacaqdılar.

İNNA LİLLAHI VƏ İNNA İLEYHI RACIUN

Zülfüqar Tanrıverdiyevin arvadı və oğlanları kamali-yəs və təhəssürlə, birincisinin əri və baqilərinin [qalanlarının] atası Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qöv-m-əqrəbalarına və dost-aşnalarına xəbər verirlər. Təşeyyi-cənazəsi noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçədə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Saleh və Hilal Hüseynovlar və Cəmil Ağayev öz mehriban dayıları Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və yəslə öz qövmlər-əqrəbalarına və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Miriş və Mircabbar Mirnağıyevlər öz sevgili dayıları Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmlər-əqrəbalarına və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Abbas bəy Vəlibəyov öz sevgili bibi-oğlusu Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmlər-əqrəbalarına və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Hacı Firidun Haşimov öz sevgili yeznəsi Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmlər-əqrəbalarına və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Əhməd Səfərov öz sevgili dayısı Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmlər-əqrəbalarına və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Böyükkişi Ağalarov öz sevgili dayısı Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmlər-əqrəbalarına və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Süleyman və Məhəmmədali Nağıyevlər öz sevgili dayıları Zülfüqar Tanrıverdiyevin vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə öz qövmlər-əqrəbalarına və dost-aşınlarına xəbər verirlər. Təşyeyi-cənazə noyabrın 3-də səhər saat 10-da Karantinni küçə 54 nömrəli evdən Təzəpir məscidinə aparılacaqdır.

ELAN

Şəhər Dumasına qılsını seçməkdən ötrü Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsi indidən işə başlayıb və bu işlərdə iştirak etmək arzusunda olanları registrator sifəti ilə dəvət edir.

Ərizələr İstatistik [Statistika] şöbəsinə saat 12-[dən] 2-yədək verilməlidir.

ELAN

1919 sənə noyabrın 3-də düşənbə günü gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

**QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]**

Bakı qalabəyisindən [komendantından]
25 təşrini-əvvəl 1919 sənə, nömrə 217 2

Bu il avqust ayının 24-cü gecəsi Bibiheybətdə Mantaşev mədəninin 37-ci uçaştokasında dəmir kassaya müsəlləh [silahlı] hücum olmuş və yüz həştad min manat qarət edilmişdir.

Təşrini-əvvəl 8-də gecə Şıxovo mədəninə 12,400 manat miqdarında əşya sirqət edilmişdir [oğurlanmışdır].

Təşrini-əvvəl 21-də gecə Bibiheybətdə Moskovski Neft Cəmiyyətinin mədəninə naməlum boğulmuş bir müsəlman qadınının meyiti kəşf edilmişdir.

Birinci uçaştka pristavı tərəfindən ititax edilən tədabir [görülən tədbirlər] sayəsində qarətçilər və qatillər tapılmış və Mərkəzi Həbsxanaya salınmışdır.

Birinci uçaştka pristavı Fərzəlibəyova xidmətində bu qədər fəaliyyət ibraz etdiyi [göstərdiyi] üçün xidmət namından öz təşəkkürümü izhar edirəm.

* * *

Altıncı uçaştka pristavı, məşhur qarətçər Cabir İsmayıl oğlunun “Kiyev” mehmanxanasında gizləndiyinə dair məlumat almışdır. Pristav milislərdən Əliəkbər Mahmud oğlunu, Rüstəm Məshədi Məcid oğlunu və Mədəd Səməd

oğlunu təğyiri-libas etdirərək, bunlardan ikisi mehmanxana damında gizlənərək və bunlardan birisi Çadrovı caddəyə çıxaraq, onun nəradən çıxacağını təqib edərlər. Qarətçər Cabir damda müşahidə edilən kimi, gizlənməmiş olan iki milis buna rast gələr və atəş açmağa ona fürsət verməyərək Cabiri tutar və tərksilah edib ondan 22730 nömrəli “Brauning” sistemində bir tapança alarlar. Altıncı uçaştka pristavı Şıxlinskiyə xidmət namından öz təşəkkürümü izhar və milislərə bəxşis ənamı üçün təqdim etməyi elan edirəm.

*Bakı qalabəyisi:
[Rüstəm bəy] Mirzəyev*

**TABƏİYYƏT QANUNU
VƏ BƏLƏDİYYƏ İNTİXABATI
[VƏTƏNDAŞLIQ QANUNU
VƏ BƏLƏDİYYƏ SEÇKİLƏRİ]**

Məlumdur ki, bir hökumətin nəzəri və əməli hüquq və səlahiyyəti bir məmləkətdə yaşayan camaatın gərək məsuliyyət, gərəkəmə məsudiyyəti müəyyən bir dairədə bulunmasıdır.

Məsuliyyət qəbul etməyən bir hökumət, hökumət qarşısında məsul olmayan bir camaat heç bir vaxtda məşru [leqal] və qanuni bir məmləkət ədd [hesab] ediləmməz.

Necə ki, bir hökumət arayı-ümumiyyə [ümumi səsvermə] ilə seçilmiş Parla-man qarşısında məsul isə, fərd olmaq etibarilə də hər kəs Parlamanın vəz etdiyi [qoyduğu] və hökumətin mövqeyi-icraya qoyduğu qanunlara qarşı müti [itaətkar] və ya məsuldur.

Yuxarıda sərd etdiyimiz [meydana qoyduğumuz] nəzəriyyənin beynəddüvəl [dövlətlərarası] əsas və əsl isə tabeyyət qanunudur. Dövlətlər təşəkkül edər etməz mükəlləfiyyəti-mülkiyyə və əsgəriyyə [mülki və hərbi mükəlləfiyyət] ilə bərabər, kəndi qanunları daxilində yaşayan bir millətə sahib olar. Yəni millət hökumətin təbəəsi olduqdan sonra, artıq qanunun, məhkəmənin, əsgərliyin əsas-tətbiqiyyəsi də təəyyün edər [tətbiq edilmə prinsipləri də müəyyən olunar].

Tabeyyət qanununu Məclisi-Məbusan müzakirə edərəkən, kiçik millətlər vəkillərindən bəzisi istiqlalyyətin rəsmən daha tanılmadığını bəhanə edərək etiraz etmişlərdir.

Bu bəhanələrin çıxmasına səbəb olan ruh Azərbaycan istiqlalyyətinə qarşı “şübhələr” bulunmasından idi.

İştə, Parlamanda bir-iki məbus arasında təzahür edən bu haləti-ruhiyyə şimdiki də “İskra” sütunlarında görülür.

Podşipyakinin qəzetəsi bunu söyləsə, bittəb [şübhəsiz], şayani-heyvət [təccüb-lü] deyildir. Çünki Podşipyakin açıqdan-açığa Rusiyadakı məbuddan başqa bir şeyi tanımayan abidlərdəndir. Halbuki “İskra” sosial-demokrat ola-ola, tabeyyət məsələsində mötəriz olması [etiraz etməsi] nədən?

Bu da aşkar: özünün təbiri [ifadəsi] üzrə, “xəstə məsələ” olan istiqlalyyətcilik “İskra”da səmimi deyil!

İkisindən birisi: ya istiqlalyyətcə təvədar olmalı, tabeyyət qəbul etməli, yaxud da bunun əksi.

İkisinin arasında bir xətti-vəsl [qovuşma xətti, birləşmə xətti] qoymaq qədar məntiqsiz bir şey təsəvvür ediləmməz.

“İskra” bu məsələyə təzə bələdiyyə intixabatı dolayısı ilə təmas edir. Mütəəssir olur ki, tabeyyət qanununa görə, ancaq Azərbaycan təbəəsi olan vətəndaşların intixabata iştirak etməyə haqları ola biləcəkdir.

Tabeyyət qanunu, hər şeydən əvvəl hökuməti bir nöqtəyi-nəzərlə vəz edilmişdir. Burada siyasiyyətin bir rolu yoxdur. Çünki Azərbaycan daxilində üç-dörd milyonu aşan türk millətinin bir heyisiyyəti məsələsi deyilmədir ki, təyini-müqəddərat etdikdən və istiqlalyyətinə də elan etdikdən sonra tabeyyət təyini etmiş olmasın? Əksəriyyətin hüquqi-tabeyyəti [vətəndaşlıq hüququ] təmin edilməzsə, əqəlliyətdə [azlıqda] qalmış millətlərin də vətəndaşlıq hüququ siyanət edilmiş [qorunmuş] olmaz. Həyat və əməliyyat [praktika] göstərmişdir ki, əqəlliyətin hüququ hər zaman əksəriyyətin hər hankı bir hökumətə tabe olması ilə sıxı bir surətlə əlaqədardır. Məsələyə genə rus dövründən qalmış sabit bir fikir (fiksion) ilə baxmamalıdır. Lakin “İskra” gətirdiyi bir misal ilə özü də etiraz etmiş olur ki, Azərbaycan tabeyyət qanunu o dikbaşlı istiqlalyyət və inqilab şüarlarına müxalif əşxas [şəxslər] üzərində ən ziyadə təsir edib, yoxsa türk olmayan demokratiya [xalq] üçün əsla bir zərər yoxdur:

“Buna mümasil bulunan [oxşayan] bir qanun dəxi – “İskra” yazır – gürcü Məclisi-Müəssisində [Təsisçilər Məclisində] qəbul edilmişdi. Bəlkə bu qanun ən ziyadə o zamanlar Gürcüstanda yığılmış köhnə rejim çinovnik və zabitlərinin əleyhinə idi. Bununla bərabər, demokratiyanın [xalqın] bir qisminə şamil oldu, Gürcüstanın bəzi əqsamında da [bölgələrində də], nəhayət, tətbiq ediləmmədi”.

Demək ki, Gürcüstan Məclisi-Müəssisəsinin qəbul edib də əksəri məhəllərdə [yerlərdə] tətbiq etdiyi qanun, bizzat [şəxsən] gürcü olmayan demokratiya arasına da şamil olaraq, ümumiyyətlə demokratiyaya bir zərər verməmiş, bəlkə, iskraçıların da mübarizə etdiyi köhnə rejim çinovnik[ləri] (bizdə də köhnə rus qafalı mürtəcelər) üçün yaxşı bir zərbəyiskat [susdurucu zərbə] olmuşdur.

Lakin şayani-heyvətdir ki, guya bu qanun – “İskra”ya görə – Azərbaycanda yaşayan başqa millətləri unutmuş və bu unudulan sinfi hökumət və Parlamən artıq sanmış!

Filhəqiqə [doğrudan da], hər qanun madam ki, bir hökumətin daxilində məriyyəül-icra olacaq [qüvvəyə minəcək], şübhəsiz ki, xarici bir hökumətə mənsub olanları mütləqə nəzərə almaz. Halbuki Azərbaycanda tabeyyət qanunu kiçik millətləri əsla unutmamış, tabeyyət qəbul və yaxud ədəmi-qəbul [qəbul etmək yaxud etməmək] səlahiyyətini onlara vermişdir.

Əqəlliyətdəki [azlıqdakı] millətlərin hüququ o zaman inkar edilmiş olardı ki, bilmərrə Azərbaycan tabeyyətinə girmək hüququndan məhrum edilə idilər və şəraiti-hazirə daxilində gərək hökumət və gərək Parlamən bunu edə bilərdi. Fəqət hökumətimiz, Parlamənımız demokrat ruhlu olduğundandır ki, Azərbaycanda yaşayan hər millətin səlamət və səadətinə ancaq nəzərə alıb, heç bir fərdi də bundan məhrum etməyir.

Bələdiyyə intixabatına Azərbaycan tabeyyətini qəbul edən hər millətin hüquqi-tammə ilə [tamhüquqlu] iştirakı daha ziyadə demokratik bir keyfiyyətdir.

Amma kənarda durub da şübhəli-şübhəli baxınmaq və yeni dinə girər kimi Azərbaycan tabeyyətindən qorxmaq – zətən qorxmaqlıqdan artıq, bu istiqlalın əleyhinə olmaq və onu istəməmək kimi bir şeydir.

Ə[hməd] H[əmdi Qaraağazadə]

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

15 təşirini-əvvəl iclası

*Mətbuat Qanunu
Mabəd [ardı]*

İbrahim Əbilov (sosialist) - Bu barədə dedilər ki, çox danışıq oldu. Zənnimcə, daha da danışmaq lazımdır. Çünki danışmaqla haqq və həqiqət meydana çıxar. Baxüsus [xüsusilə] əsasa aid məsələləri qısa keçirmək mümkün deyildir. Bu qanunun lehinə və əleyhinə olmaq üzrə iki tərəf var. Bir tərəf deyir ki, bu qanun hürriyyəti-mətbuata böyük zərbədir. O biri tərəf bu qanunun bu şəkildə qəbulunu lazım görür. Hər iki tərəfdən bir taqım dəlillər və sübutlar ortaya qoyulur.

Hər iki tərəfin dəlil və sübutlarını uzun nitqində təhlil edərək qanunun maddələrinə keçir, deyir:

Qanunun 1-ci maddəsində mətbuata hürriyyət verilsə də, lakin sonradan gələn 11-ci və baxüsus 14-cü maddə büsbütün hürriyyəti-mətbuatın əleyhinədir. 14-cü maddədə qəzetə müdirinin savadlı olması şərt qoyulur. Həmçinin o

maddədə deyilir ki, qəzetə müdiri olacaq şəxs heç bir cəza və cinayətlə ittiham edilməmiş olmalıdır və həddi-buluğa çatmış olmalıdır. Bizim də mübahisəmiz hər bu maddə üzərindədir. Əvvəla, bir adamın savadlı olmasını kim təyin edəcək? Kimə siz savadlı deyirsiniz? Saniyə [ikincisi], bir şəxs ola bilər ki, siyasi cəhətdən keçmişdə müttəhim edilsin, həbsxanaya düşsün. Onun da qəzetə çıxarmağa haqqı olmayacaq. Böylə mümaniatlar [maneələr] olan yerdə qəzetə çıxarmaq olarmı?

Sonra natiq qanunda göstərilən “Bir həftə əvvəlcə hökumətə, çıxaracağı qəzetə barəsində məlumat verməlidir” fəqərəsinə [maddəsinə] keçərək, bunu da mətbuata bir əngəl tələqqi edir [sayır]. Deyir ki, bununla hər bir şəxsin özü istədiyi vaxt qəzetə çıxarmaq ixtiyarı əlindən alınır.

Siz keçmiş zamanın inspektorlarını iş başına keçirirsiniz, bizim da etirazımız bunadır. Çünki bu, mətbuat meydana çıxmadan onun qabağına sədd çəkməkdir. Ona görə, bu qanunu qəbul edə bilmərik. Ona görə, biz təklif edirik, layihənin 1-ci maddəsindən başqa hamısı geri qaytarılıb yenidən baxılmalıdır.

5 dəqiqə tənəffüs elan edilir. Tənəffüsdən sonra sədr tərəfindən söz Əhməd Cövdət [Pepinov] əfəndiyə verilir. Əhməd Cövdət əfəndi də irəlili natiqlərin nitqlərini təhlil edir. Nitqini bu sözlərlə bitirir:

[Əhməd Cövdət] - Bunu biz anlayırıq ki, əgər mən böhtan desəm və yaxud danışmaq istəsəm, istər oxumuş olam, istər oxumamış olam, həpsi bərabərdir. Məni təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altı-

na] alacaqsınız. Bu öylə bir əsasdır ki, hətta dövrü-istibdadada yox idi.

Məhəmməd Əmin əfəndi söylədi ki, bu qanun deyil, nizamnamədir. Məqsəd də Cümhuriyyət daxilində nə qədər qəzetə nəşr olunur onu bilmək, statistika məlumatı cəm etməkdir. Əgər məqsəd bu olsaydı, biz qəbul edərdik. Bu layihə əsas etibarilə mətbuatı təhdid etdiyindən [məhdudlaşdırdığından], qəbul olunmamalıdır. Binaənileyh [ona görə], fraksiyamız namından təklif edirəm ki, bu layihə yenidən Ləvayehi-qanuniyyə [Qanun layihələri] komisyona göndərsin, yenidən baxılsın. O maddələr ki mətbuatı sıxır, onlar kənar edilsin. Və illa [yoxsa] biz bunu qəbul etməyib, əleyhinə səs verəcəyiz.

Məhəmməd Əmin Rəsulzadə - İndi ki, bu məsələ üzərində danışılmağa qərar verilir və Ağamalıoğlu da bu məsələyə yaxşı baxmaq üçün uzun danışmağı lazım görür, ona görə mən də ikinci dəfə bu kürsüyə çıxmağa lüzum gördüm. Əvvəla Əhməd Cövdət [Pepinov] əfəndi isbat etmək istəyir, bu qanunda bir çox maddələr lazım deyil, onları ləğv etmək üçün qanun Ləvayehi-qanuniyyə komisyona getməlidir. Əcəba o maddələr hankılardır? O maddələrin birisi budur ki, qəzetə müdirləri gərək savadlı olsun. Bunun qanunda yazılması guya günah imiş. Çox gözəl. Vəqta [o halda] ki, siz istəyirsiniz müdirlər savadlı olmasın, o zaman həmin maddənin üstünə qırmızı qələm çəkərsiniz.

Sonra qanunda deyilir ki, qabaqca hər bir hüququ məhkəmə tərəfindən əlindən alınan şəxslər qəzetə çıxara bilməzlər. Madam ki, siz bihüquq şəxslərin

qəzetəçi olmasını istəyirsiniz, o maddəyə qələm çəkərsiniz. Sonra yaş barəsində danışirlər. Mən deyə bilərəm ki, əfəndilər, uşaqlar qəzetə yaza bilməzlər. Onlar dərs oxumalıdırlar. Onlar dərs oxumaqları ilə bizə qəzetə çıxarmaqdan daha artıq mənfəət gətirirlər. Hərgah onu da qəbul etməyirsiniz, ona da qırmızı qələm çəkə bilərsiniz. Bunlar əsasa aid şeylər deyildir. Burada yalnız bir təqim tənqidat var ki, bir o qədər mühüm də deyillər ki, onlar qanun layihəsinin qəbuluna mane olsunlar, layihənin dübarə komisyona qaytarılmasına səbəb təşkil etsin.

Yaş məsələsinə gəldikdə, sizin nəzərdiqqətinizi buna cəlb etmək istəyirəm. Əgər siz bu gün mətbuata əhəmiyyət verib, ona ciddi bir nəzərlə baxırsınızsa, əgər siz mətbuatı yeddinci bir böyük dövlət hesab edirsinizsə, o zaman onu uşaqlar əlinə verməməlisiniz.

Mətbuatın bir əhəmiyyəti vardır. O, nəzərə alınmalıdır. Yoxsa bir uşaq qəzetə çıxarmaz. Çünki çocuqluq zamanı dərs zamanıdır. Çocuğun dərsləri ilə məşğul olması lazımdır. Əgər əlinizi ürəyinizin üzərinə qoyarsanız, buna tamamilə haqq verərsiniz. Qanuni-cəza [Cəza qanunu] maddəsində yaş həddi-buluğa çatmış adamla çatmamış çocuq arasında fərq vardır. 21 yaşında bir şəxsin işlədiyi cinayətlə 14 yaşında bir çocuğun işlədiyi cinayət arasında məhkəmə fərq qoyulmuşdur.

Bunun üçün, Qanuni-mətbuatda yaşın əhəmiyyəti böyükdür, bu da nəzərə alınmalıdır. Və illa [yoxsa] bir şəxs həddi-buluğa ərməmiş [çatmamış] oğlunun adına qəzetə çıxarar və istədiyi kimi

digərlərinin əleyhinə yürüyər. Bu surətlə də anarşiyi-mətbuat çıxar, mənfəət-pərəst canilər də bundan istifadə edər.

Binaənileyh [ona görə], yaş təyin edilməsin demək hüriyyəti-mətbuatı müdafiə etmək deyil, anarşiyi-mətbuatı müdafiə etməkdir.

Savad məsələsində bir dərəcəyə qədər haqlıdırlar. Az-çox savadlı olan bir adam da qəzetə çıxara bilər. Səməd ağa cənabları savad aramaq məsələsini Əbdülhəmid zamanına oxşatdı. Savad aramaq hüriyyəti-mətbuata zərbə deyil, bəlkə mətbuat müdirinin şərəf və heyyyəti mühafizə etməkdir.

Qəzetə çıxaran öylə bir şəxs olmalıdır ki, xaricdən bir şəxs: “Müdir əfəndi, bu gün qəzetəndə gözəl bir məqaləni vardı” – dediği vaxt, mat qalıb da hər bir şeydən bixəbər, oxumağı belə bilmədiyindən, qulaqlarını dikib durmasın.

Üçüncü qeyd də – qanunən haqq və hüquqdan məhrum edilmiş bir adam qəzetə çıxara bilməz. Siz deyirsiniz xayı, öylələri də qəzetə çıxara bilər. O halda bir qanun layihəsi çıxaralım və deyəlim ki, bütün hüquqi-mədəniyyətdən saqit edilmiş [bütün mədəni hüquqlardan məhrum edilmiş] adamların hüquqları iadə ediləcəkdir [özlərinə qaytarılacaqdır]. Onlar hər bir şeydən istifadə etsinlər, yalnız qəzetə müdiri deyil, hətta Parlaman və məhkəmə əzası da [üzvü də] olsunlar.

Sosialistlər bu məsələni pək kiçik görürlər və kiçik nəzəriyyələrlə baxırlar. Hüquqdan məhrum bir adama təkrar hüququ verib də onu qəzetə müdiri yapmaq, məzkur [deyilən] qəzetənin qiymət və əhəmiyyətini düşürmək deməkdir.

Əgər qanunda bu qeydlər olmazsa, hüviyyəti [şəxsiyyəti, kimliyi] məchul şəxslər gələr, bir neçə şey yazar, sonra qaçıb gedər. Sonra siz onu nə bula bilərsiniz, nə də cəza verə bilərsiniz. Müdir öylə adam olmalıdır ki, məhkum olmasın, savadı və siyasi məsələlərdə məlumatı olsun. Mən bilməyirəm, bu kimi qeydlərin nərəsində fənalıq var? Harası hüriyyəti-mətbuata mane olur?

Sonra Əhməd Cövdət əfəndi söylədilər ki, mən sözlə yazı arasında fərq olduğunu söyləmişəm. Fəqət bunu da bilməlidir ki, hər söz danışan natiq olmadığı kimi, hər yazı yazan da mühərrir olamaz. Əcəba 3 milyon əhalinin həpsi natiqidir? Mənim məqsədim natiq və mühərrir məsələlərini qarışdırmaq deyil, yazılan yazıların bir nizam altına alınmasıdır.

Madam ki, insanlar həyati-ictimaiyyə ilə yaşayırlar, o vaxt hüriyyətlər də qeyd və nizam altına alınır. Binaənileyh, hüriyyəti-kəlam [söz azadlığı] tənzim edilmişdir. Ona görə, bundan qaçmaq – həyati-ictimaiyyədən qaçmaq deməkdir.

Deyirlər ki, Məhəmməd Əmin qubernatorlardan qorxmıyır. Zira bilir ki, qubernatorlar ona bir şey yapamıyacaq. Səhv edirsiniz, çünki böylə hal əgər olarsa, müvəqqəti olar. Qubernator məhkəməyə almasa da, müddəyi-ümumi [prokuror] məhkəməyə cəlb edə bilər. Bu gün qubernator əgər “Müsavat”a tabe isə, müddəyi-ümumi sosialistlərə tabedir. Mənim qorxmadığım ondan deyil. Mən qorxmıram ona görə ki, mənim hesabım pakdır. Heç kəsi e'caz etməyirəm [aciz qoymuram], ona görə də

möhtəsibdən [nizam-intizama nəzarət edən məmurdan] qorxmıram. Çünki vicdanları pak olanlar heç bir şeydən qorxmazlar.

Hacı Kərim Saniyev - Nitqində qeyd edir ki: Bu qanun layihəsi ümum mətbuata aid olduğundan, yalnız qəzetləri təhdid etməklə [məhdudlaşdırmaqla] qalmayıb, kitab yazanları da təzyiq edir. O cümlədən, 20 yaşında bir tələbə kitab yazıb çap etdirə bilməz.

Azərbaycanda bir çox yerdə mətbəə açmaq istəyirlər. Halbuki onların əksəri savadsızdır. Qanunda olan savad maddəsi onların qarşısını alır.

Sonra deyir:

Məsələ aydındır. Azərbaycanda olan hakim firqə istəyir ki, başqalarının danışmağa ixtiyarı olmasın və ürəyində olan dərdini deyə bilməsin.

Siz firqəçilik nöqtəyi-nəzərindən işığın qabağına pərdə çəkmək istəyirsinizsə, səhv edirsiniz. İşığın qabağını kəsmək mümkün olmayacaqdır. Bu, Vavilon [Babil] qanunudur. Bu qanunu dəyişmək daha münasibdir.

Əsədulla Əhmədov - Molla Nəsrəddindən bir misal çəkərək deyir: Mən balaca oğlumun adına bir qəzetə çıxararam. Bildiyimi yazıb xalqı söyərəm. Sonra onu siz hankı məhkəməyə cəlb edə biləcəksiniz?

Təklif edir ki, məsələ aydın olduğundan müzakirə qət edilib [kəsilib], səsə qoyulsun.

Abdulla bəy Əfəndizadə - müxtəsər nitqində qanun layihəsini başqa bir tərəfdən təhlil edərək, onun əleyhinə olduğunu söyləyir.

Son söz məruzəçiyə verilir. Məruzəçi **Şəfi bəy Rüstəmbəyov** qanun maddələrinə edilən etirazları birər-birər cərh edib [təhlil edib], ümumiyyətlə qanun layihəsini müdafiə edir.

Sədr qanun layihəsinin ümumiyyətlə müzakirəsinin bitdiyini elan edir. Sosialistlər tərəfindən qanun layihəsinin təkrar komisyona qaytarılıb yenidən baxılmasına dair varid [daxil] olan bir təklifi oxuyur. Təklif səsə qoyulduqda 30 lehinə, 27 əleyhinə səs verilir. Musa bəy Rəfibəyov səslərin sayılmasında şübhəsi olduğunu bəyanla, bir daha səsə qoyulub yenidən sayılmasını xahiş etdiyindən, sağdan və soldan etirazlar varid olur. Məclisdə səs-küy qalxır. Nəhayət, sədr məclisi sakit edərək nakaz mövcubincə [nizamnaməyə əsasən] bir məsələni səsə qoyduqda əgər birisi səslərin sayılmasında şübhəsi olduğunu bəyan edərsə, sədrin həman məsələni 2-ci kərə səsə qoymaya ixtiyarı olduğunu bəyan edir. Təklif 2-ci kərə səsə qoyulur. Bu kərə bərəks [əksinə] çıxır: təklifin lehinə 26, əleyhinə 27, səs verməyən 3 olur. Səməd ağa Ağamalıoğlu yerindən rica edir ki, 3-cü kərə təklif səsə qoyulsun. Bu kərə səsə qoymaq bərəsində bir təklif varid olur: məbusları birər-birər qapıdan dışarı çıxarmaqla səsləri sayılsın. Bu surətlə sosialistlərin təklifi səsə qoyulur. Nəticədə təklifin lehinə 27, əleyhinə 30 səs verilməklə təklif rədd edilir. Mətbuat qanununun 2-ci kərə qiraətinə keçmək məsələsi səsə qoyulur. 24 rəyin əleyhinə 32 rəylə məsələ keçir. Vaxt gec olduğundan layihənin 2-ci qiraəti gələcək iclasa buraxılır. İclas 3 saat 30 dəqiqə[də] qapanır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

1 təşrini-sani

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Peterburqdan cənub və cənub-qərbdə Fin körfəzi səvahlili [sahilləri] dairəsində və Qatçına cəbhəsində şiddətli vuruşmalar davam edir.

Luj dairəsində bizim qəhrəman hissələrimiz şiddətli vuruşmadan sonra Luqa şəhərini almaqdan ötrü şəhərə daxil olub düşməndən bir çox qənimətlər almışdır. Cənub-şərq tərəfdə bizim hissələr yürüşlərində davamla bir neçə kənd və Serebryanka mövqifini [stansiyasını] işğal etmişdir.

Qdov cəbhəsində bizim qoşunlarımız geniş cəbhədə yürüş edərək Qdov şəhərinin 40 fərsəxliyinə çatmışlardır. Qırmızı qoşunlarımız vuruşmağa can atırlar. Novqorod ilə Volinsk altında ciddi vuruşmalar gedir.

Kiyev dairəsində düşmən İrpen çayından keçmək istəyir.

Dmitrov, Kursk və Kosterovo cəbhələrində yürüşümüz müvəffəqiyyətlə davam edir.

Borisoglebsk dairəsində vuruşmalar azalmağa üzrədir. Düşmənin bütün hücumları tərəfimizdən dəf edilmişdir. Ural dairəsində xırda vuruşmalar vardır.

Petroqrad ətrafında

Pskov - Qəzetə müxbirlərinə ordu baş komandanı general Laydoner Petroqrad

işğalının müəyyən surətdə vaxtını bildirməkdən imtina etmişdir. Bolşevik ordusunun gözəl surətdə mücəhhəz və təşkil edildiyindən hər bir tühəf [gözlənilməz] şeylərin baş verməsi mümkündür.

Çexlər arasında

Çex məntəqəsi daxilində olan bir çox şəhərlərdə qoşun hissələri arasında böyük iğtişələr vəqə olmuşdur. Saldatlar öz komandanlarını əzərək, nazir Sarik diktaturasının təbdilini mütəzəmmin [dəyişdirilməsini nəzərdə tutan] hökumətə bir tələbnamə göndərmişlərdir.

Lehistan

Lehistan [Polşa] quberniyalarından Lublin və Pultusk hissələrində böyük tətillər [tətillər] olmuşdur. Polislə tətillər arasında qanlı vuruşmalar olmuşdur. Kiyev, Poltava, Çerniqov və Yekaterinoslav quberniyalarında Denikin əleyhinə iğtişələr baş verməkdədir. İğtişələr Don və Kuban mahallarına sirayət edir. Kuban iğtişəçiləri Yekaterinodar və Novorossiyski işğal etmişlərdir.

İğtişəçilərə liman əməlləri də mülhəq olmuşlardır [qoşulmuşlar]. Bombardman edilməsi təhdidinə baxmayaraq, iğtişəçilər təslim olmayırlar.

(Qafqaziyadakı Müttəfiqlər heyətinin radio xəbərləri)

Tittoni

İtaliya dövləti tərəfindən Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyətinə] nümayəndə Tittoni təyin edilmişdir.

General Harbord

İstanbuldan verilən məlumata görə, general Harbord əzimet eyelədiyindən [getdiyindən] dolayı Amerika səfərxanasında bir ziyafət rəsmi kəşidə edilmişdir [ziyafət mərasimi verilmişdir]. Ziyafətdə ali ictimai müəssisələrin nümayəndələri dəxi isbatı-vücut [iştirak] edirlərdir.

Admiral Kolçakın notası

Admiral Kolçak mürəxxəsləri [nümayəndələri] Parisdə Ali Şuraya Məclisi-Müəssisan dəvəti və işləri [haqqında] bir nota vermişlərdir. Notada göstəriləyinə görə, Məclisi-Müəssisan siyasi və iqtisadi məsələlər və Rusiyanın yeni təzidarəsini müəyyən edəcəyinə dair böyük bir hüquq və ixtiyarata malikdir.

Məclisi-Müəssisan milli olacaqdır. Ancaq iki şərt nəzərə alınacaqdır:

- 1) Məclisi-Müəssisan beynəlmiləl bir mahiyyətdə olmayacaq;
- 2) Məclisi-Müəssisan firqə, milliyət və dərəcə gözləməksizin bütün millətdən ibarət olacaqdır. Səs vermək üsulu ümumi və müsavi [bərabər] olacaqdır.

İngilisləri Şimali Rusiyanı təxliyəsi

İngiltərə qoşunlarından Şimali Rusiyanın təxliyəsi tamam olmuşdur. Axırncı qoşun daşıyan vapor təşrinə-əvvəlin [oktyabrın] 15-də Murmandan çıxmışdır. İngiltərə kralı bu münasibətlə general lord [Edmun] Ayronsayda bir məktub yazaraq öz təşəkkürünü izhar etmişdir. Məktubda denilir:

“Şimali Rusiyanın Müttəfiqlər qoşunları tərəfindən təxliyəsi və böylə bir müşkül müamilatın itmamından [çətin

əməliyyatın tamamlanmasından] dolayı sizi və bütün məmurini [məmurları] təbrik edirəm.”

Ədirnə general-qubernatoru

Ədirnə general-qubernatorluğuna [Kavurzadə Hüseyin] Cəlal bəy təyin edilmişdir.

(İtaliya heyəti radio xəbərləri)

Hindustan ilə müxabirat

Roma - Bu yaxınlarda müharibə münasibətilə Hindustan ilə İtaliya arasında kəsilməmiş olan müxabirata [rabitəyə] başlanacaqdır.

Turati bolşeviklər əleyhinə

Roma - Turati bolşeviklər əleyhinə bir nitq söyləmişdir.

Fransa dövlətinin proqramı

Paris - Klemanso Strasburqda irad etdiyi [söylədiyi] nitqində Fransa dövlətinin proqramını bəyan etmişdir.

Lehistanın müahidənaməni təsdiqi

Varşava – Lehistan [Polşa] dövlətinin rəisi general Pilsudski Veral müahidənaməsini təsdiq etmişdir.

(Nikolayev radio mövqifi xəbərləri)

Moskvanın təxliyəsi

Moskvanın təxliyə edilməsini xəbər verirlər. Bolşeviklər Moskvanı Simbirsk şəhərinə nəql etmək istəyirlər.

Keşişlər qətl

Xerson - Quberniyada bolşeviklərin

hökmranlığı əsnasında 30 keşiş qətl edilmişdir.

Türküstanə yol

Quryevdən xəbər verirlər ki, bolşeviklər Türküstan ilə yol açılıb müxabirata [rabitəyə] başlanmasına qədər, yollarda olan intizamsızlıq bunlara mane olur. Aktobe dairəsində qoşunlarımızın ricəti [geri çəkilməsi] əsnasında bütün körpülər təxrib edilib yandırılmış, telefon və teleqraf xətləri pozulmuş və bu növlə vəsaiti-nəqliyyə [rabitə xətləri] binizam bir hala gətirilmişdir. Aktobədə olan böyük darülmüəllimin [pedaqoji seminariya] imarəti sökülüb ağacları lokomotiv yanacaqları üçün alınmışdır.

SÜLH ƏTRAFINDA

Bolqariya müqabil təklifi

Müttəfiqlər tərəfindən Bolqariyaya təklif edilən sülh müahidənaməsinə [sazişinə] qarşı əks-təklif tərtib etmək üçün Bolqariyada 4 komiyaon təşkil edilmişdir. Müqabil təklif başlıca olaraq atidəki [aşağıdakı] 3 maddəni havidir [ehtiva edir]:

1) Ərazi şəraitini, bilxassə Serbiyaya güzəşt edilən torpaqları;

2) Xəsarət təvizi [kompensasiyası] hissəsini havi olan iqtisadi şəraiti;

3) Hərbi şəraiti və onun da ümdə olaraq gələcəkdə Bolqariya ordusunun könnüllükdən təşkili maddəsini. Bolqariya bu maddəni, könnüllü ordu təşkilinə külli məsarifat lazım gələcəyindən, maddi təsəvvürat ilə rədd edir.

Xırda dövlətlər və Cəmiyyəti-Əqvam
İsveç hökuməti Cəmiyyəti-Əqvama [Millətlər Cəmiyyəti] iltihaf etməyi [qoşulmağı] qərara almışdır. Daniya isə bu məsələ ilə təşrini-sanidə iştiğal edəcəkdir [məşğul olacaqdır]. Bu məsələyə baxan komisiyon daimi bir beynəlmiləl tribunal təsisinə aid xüsusi bir təklif tərtib vermişdir. Təklifdən məqsəd Cəmiyyəti-Əqvamda iştirak edənlərin hərəsinin nüfuzunu, beynəlmiləl həkəmlər [arbitrlər] təyini məsələsində müsavi etməkdir.

Lixtenşteyn knyazlığı kəndi hökumətini vəkil etmişdir ki, knyazlığın Cəmiyyəti-Əqvama daxil edilməsini, sülh və hərbi zamanı Lixtenşteyn knyazlığının bitərəfliyini tanımağı tələb etsin.

Kürdlərin bəyanatı

Kürd Milli Komitəsi nəşr etdiyi bəyanatında deyir ki, komitə kürd millətinin milli hüququnu tanımaq istəməyən firqələrlə müvafiqətdə buluna bilməyir [uzlaşa, həmrəy ola bilmir]. Kürd milləti hüdudunun müəyyən edilməsini Sülh Konfransından bəkləyərək, Milli Komitə öhdəsinə götürmüş ki, asayiş və intizamı və əmniyyəti-ümumiyyəni mühafizə etsin.

Yəhudi dövləti

Londradan Odessaya işar edilir [xəbər verilir] ki, Lloyd Corc qəzetə müxabirləri ilə müsahibədə bulunarkən söyləmişdir ki:

“Türkiyə sülhü yeni ilə qədər imzalanacaqdır. Fələstində yəhudi dövləti təşkil etmək üçün Sülh Konfransında olan sionist nümayəndələri ilə İngiltərə

nümayəndələri arasında, başqa dövlətlərin rizası daxil olmaqla, etilaf hüsulə gəlmiş [razılışma yaranmış] və gərək İngiltərə və gərəkə sionist təşkilatlarının hüquq və vəzifələri [vəzifələri] də müəyyən edilmişdir. İşbu müqavilənamə Türkiyə sülh müahidənaməsi ilə birlikdə imza ediləcəkdir. Eyni zamanda sabiq Türkiyə torpaqlarında təşəkkül edəcək Ermənistan, Beynənnəhreyin [İkiqayarası], Ərəbistan və başqa bu kimi dövlətlərlə də öylə müqavilənamələr imza ediləcəkdir.”

Məclisi-Alidə

30 təşrini-əvvəl dün Məclisi-Alidə Klemansonun, düşmənlərdən zəbt edilən yerlərdə ali komandanlıq təsis etmək üçün Foşun komandası altında Versaydakı Ali Şuraya ixtiyar verilməsi təklifi mövqeyi-müzakirəyə qonulmuşdu. Bu təklif Dövəli-müttəfiqə [Müttəfiq dövlətlər] hökumətlərinin səvabdidinə tövdi ediləcəkdir [rəyinə təqdim ediləcəkdir].

QƏZETƏLƏRDƏN

Romadan işar edirlər [xəbər verirlər] ki, Şurayi-Vükəla [Nazirlər Kabineti] Fiume məsələsində atidəki [aşağıdakı] qərarı qəbul etməyə maildir:

Sülh Konfransı qərarı-qəti çıxarınca qədər, İtaliya qoşunları müvəqqəti olaraq Fiumeni işğal edəcəkdir. Ancaq hər tövr ilə olursa, Fiume mandatının Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] tərəfindən İtaliyaya yetişəcəyi barəsində ona təminat verilməlidir. D'Annunsiyun bu qərara razı olacağı məlum deyildir.

D'Annunzio və Fransa yazıçıları

Bir dəstə Fransa yazıçıları – ki, içlərində Henri Barbüs, Jorj Düamel, Viktor Sel, Raymon Lefevr və Pyer Jan [Juv] kimi məşhur isimlər də vardır – D'Annunsiya irsal etdikləri [göndərdikləri] bir məktubda deyirlər ki:

“Biz aşağıda imza atan müharibədə iştirak edənlər, ədəbiyyat aləminin sizə nə qədər mədyun [borclu] olduğunu fəramuş etməyirik [unuturuq]. Ancaq sizin kimi şöhrətə malik bir ustadın istedad və həyatını hərbcu [döyüşkən] bir millətçiliyə həsr etməsinə qarşı kəndi yəsimizi [məyusluğumuzu] izhar etmədən dəxi keçəmməyirik. Müharibə bitdiyi zamanlardan bəri sizin bəşəriyyətə qarşı çıxmış olan bir əsgər olduğunuzu görürüz ki, onun əleyhinə biz gözəl qanlarımızı axıtmışdıq.”

Fransa yazıçılarından bəzisi isə, biləks [əksinə], D'Annunsiyonu təqdis və təmcid edərək [ucaldaraq və tərifləyərək], onun hərəkətinə “alicənabanə və qəhrəmanə” bir ad verirlər.

İngiltərə ticarəti-xariciyyəsinin izdiyadı

Ticarət departmanının verdiyi məlumata nəzərən, İngiltərənin ticarəti-xariciyyəsi getdikcə izdiyad etmədədir [artmadadır]. Bu sənə eylülündə [sentyabrında] ixrac edilən malların miqdarı 1918 sənə eylülünə nisbətən 50,629,306 funt-sterlinq artmışdır. Yorkşirdə olan tətillə baxmayaraq, avqust ayında isə ixrac edilən mallar çox az təfəvüt ilə əskilmişdir. İdxal edilən malların miqdarı isə eylülə 26,348,252-dən 66,500,395 funt-sterlinqə qədər irtiqə etmişdir

[qalxmışdır]. Başlıca olaraq, xammalların və hazır emalatın idxalı artmışdır. İxrac edilən fabrika mallarının miqdarı 8,086,891 funt-sterlinq artmış, onlardan pambıq mənsucəti [toxuma malları] keçən eylülə nisbətən 3,771,462 funt-sterlinq, yun mənsucəti 3,183,290 funt-sterlinq, dəmir və fulad [polad] emalatı 2,800,007 funt-sterlinq artmışdır.

A. L. Tolstoyun həbsi

Bolşeviklər məşhur Rusiya ədibi Lev Nikolayeviç Tolstoyun qızı Aleksandra Lvovna Tolstoyu həbs etmişlərdir. Məzkurə [adı çəkilən qadın] dabravollar ilə münasibətdə bulunmada ittiham edilir.

Amerikada tətillər

Qafqaziyada olan Müttəfiqin [Müttəfiqlər] heyəti radio teleqrafının verdiyi məlumata görə, Nyu-Yorkda tətillər edən fəhlələrin yarısından ziyadəsi işə başlamışdır.

Maksim Qorki

Bu yaxın zamanlarda bolşeviklər tərəfindən qətl edilməsi xəbər verilən Maksim Qorkiyə bolşevik Xariciyyə İşləri Komissarlığı vəzifəsi təklif olunduğunu şimdiki vürud edən [gələcək] teleqrafnamələr ixbar edirlər [xəbər verirlər]. Maksim Qorki qəbuldan imtina etmiş, lakin Şura hökuməti tərəfindən Avropaya ezam edilən siyasi heyətin rəisliyini qəbul etmiş imiş.

Müqəddəs yerlər

Beytül-Müqəddəsdən övdət edərək [qayıdaraq] Rostova yeni vürud etmiş [çatmış] olan keşiş Pavelin söyləməsinə

görə, bütün müqəddəs türbələr salamat qalmış və İngiltərə tərəfindən mühafizə edilməmişdir.

Çin Hava Donanması

Çin hökuməti iki milyon funt-sterlinq, ticari hava donanması təşkil etmək üçün təsis etmişdir [ayırılmışdır]. Təyyarə vermək üçün “Vickers” zavodu ilə müqavilə əqd edilmişdir [bağlanmışdır]. Təyyarələr Bəhri-Mühiti-Atlası [Atlantik okeanı] üzərindən uçmağa müqtədir tiplərdən olacaqdır.

İngilis qəzetələri nə rəydedirlər?

Lion - London qəzetəsi “Mançester Qardian” yazır ki, Denikinın Ukrayna içərisinə hərəkət etməsi onu məqsədə yaxınlaşdırmışdırsa da, məmafih [bununla belə], ukraynalılarla ixtilafı da mövcub [ixtilafa da səbəb] olmuşdur və lehlərlə [polyaklarla] dəxi böylə bir ixtilaf çıxmaq qorxusu vardır.

Qəzetənin zənninə görə, Denikin Cənubi Rusiyanı sakit edəmməyəcəkdir. Zira ukraynalıların və sabiq Rusiyada yaşayan başqa millətlərin ümidlərini güc və qüvvə ilə müvəqqəti yatırmaq olsa da, büsbütün məhv etmək mümkün olmayacaqdır.

Elzas-Lorendə həyəcan

Nauen - Son günlər Yuxarı Elzasın bir çox məhəllərində [yerlərində] və Lorendə alman mühibbləri [almansevərlər] nümayişlər icra edirlər. Metz və Tionvildə Fransa əleyhinə vüqu bulan çıxışlardan dolayı Fransa qoşunları göndərilmişdir. Bir çox həbslər icra edilmişdir.

TÜRKİYƏDƏ

- “Sədayi-millət” qəzetəsinin məlumatına nəzərən, Türkiyənin Bursa şəhərində “Qafqaz” namında bir qəzetə nəşrə başlamışdır. Qəzetə Qafqaz haqqında məlumat dərci ilə “Türkiyənin Qafqaziyasız və Qafqaziyanın da Türkiyəsiz yaşayammayacağı” nöqtəyi-siyasiyyəsini yürütməkdədir. Qəzetə siyasi və qiymətli övraqı havidir [sənədləri əhatə edir].

- Yenə məzkur [adı çəkilən] qəzetənin məlumatına nəzərən, Amerika hökumətinin təklifinə görə, ziyalı Türkiyə qadınlarından bir qrupu ikmali-təhsil [təhsilini tamamlamaq] üçün Amerikaya göndəriləcəkdir. Göndəriləcək xanımlar arasında bir çox müəllimə və doktorlar mövcuddur. Yol və digər məxaricatı Amerika hökuməti kəndi öhdəsinə götürmüşdür.

- Oktyabrın 9-da İstanbulda Qafqaziyanın cənub-qərb vilayətləri tərəfindən bir heyət ingilis nümayəndəsinə təqdim olunmuşdur. Heyətə nümayəndə söyləmişdir ki, müsəlmanlar kəndi ittihad [birlik] və iş başında durmaq qabiliyyətlərini göstərəcək olsalar, təbii ki, heç kəs onların kəndi müqəddəratı həllinə mübaşir olmaları [girişməkləri] əleyhinə söz söyləməz və onların müstəqil həyatlarına müdaxilə edəmməz.

Bununla iktifa [kifayət] etməyib, statistika və qeyri məlumatları İstanbuldakı digər dövlət nümayəndələrinə də təqdim etmişdir. Heyət Müttəfiqlərə məlum etmişdir ki, Cənub-Qərbi Qafqaziya müsəlmanları kəndi istiqlalyyətlərini və əks

surətdə, Türkiyə təhti-himayəsi altında bir ölkə olmaq istəyirlər.

Müsəlmanlar heç vaxt nə Ermənistan, nə Gürcüstan və nə də Denikin əlinə keçməyə razı olammazlar. Zira müsəlmanlar Axisxa, Axalkalaki, Ərdəhan və Qars dairəsinin Posxovsk ətrafında kimlərin nə siyasət yürütməklərini, müsəlmanları tələf etməklərini görmüşlərdir.

O ətrafda 300-dək müsəlman köyləri təxrib edilmişdir ki, əhalisinin əksəri qırılmışdır. Qırğın məsələsi şimdiyədək davam etməkdədir. Hətta Gürcüstan belə “sosializm” bayrağı altında müsəlmanları tələf etməkdədir. Bu haqda toplanmış məlumat Sülh Konfransına təqdim edilmişdir.

“Tan” qəzetəsi Türkiyəni müdafiə edir

“Türk millətpərvərlərinin təntənəsi” sərlövhəsi altında dərc etdirdiyi bir məqaləsində “Tan” qəzetəsi yazır ki:

“Ciddi bir zaman hülul edir [gəlib çatır]. Türk millətpərvərlərinə qarşı Avropa Səlib müharibələrini yapmaq istədiyinə dair bir söz söyləmək olmaz. Türklərə də həmçinin lazım deyil ki, əcnəbi müdaxiləsindən dolayı erməni və yunan əhalisini yerlərindən təxliyə və ya onları məhv etsinlər. Əxirən [nəhayət] riza vermək olmaz ki, “Şərq məsələsi” Müttəfiqlər arasında təfriqə [nifaq] salmağa bais olsun. Bütün cahan sülhü, xristian millətlərinin salamatliyi və Müttəfiqlərin müvafiqəti [razılığı; həmrəyliyi] onu tələb edir ki, Türkiyə ilə adilənə və məqul [məntiqə uyğun] bir sülh əqd edilsin [bağlansın].

Ədirnə ilə İran sərhədi arasında olan ərazinin həpsi Türkiyə əlində qalmalıdır.

Boğazların Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] nəzarəti altında azad olmasını Türkiyə təmin etməlidir. Xilafət sultan həzrətlərinə verilməli və İstanbul da Türkiyənin paytaxtı olmalıdır. İstanbulsuz Türkiyə başı kəsilmiş bir adama bənzər.

Biz təsəvvür edirik ki, Türkiyə məsələsinin bu yol ilə həll edilməsi Fransa mənafeyinə dəxi xidmət edir.”

Erməni qəzetələrindən Anadoluda

Balaqeqsər [Balıqəsir], Aydın və İzmir cəbhələri komandanlarına Sivasdan əmr verilmişdir ki, yunan qoşunları üzərinə ümumi təərrüz [hücum] başlasınlar. Sivas ilə İzmir arasında bilatəvəqqüf müxabirət [fasiləsiz rabitə] bərpa edilmişdir.

Sultan həzrətlərinin İzmirə əzimetə

Mövşuq mənabedən [etibarlı mənbələrdən] alınan xəbərlərə görə, sultan həzrətləri bundan 15 gün əvvəl İzmirə əzimetə buyurmuşlar [getmişlər] və əhali vəkillərini daireyi-məxsusələrində qəbul edərək, son zamanlarda İzmirdə vüquya gələn hadisətdən dolayı çox mütəəssir olduqlarını bəyan etmişlər və bundan sonra hakimiyyəti-Osmaniyyə altında məsudyyətlə yaşamalarını arzu etdiyini söyləmişlərdir.

İzmirdə sultan həzrətlərinin şərfinə böyük şənliklər yapılmış və camaat arasında ruh yüksəkliyi təzahür etmişdir. Bir neçə gün sonra sultan həzrətləri yenə millətin şadmanlıqları ilə İzmirdən müfariqət buyurub [ayrılıb] İstanbula təşrif etmişlərdir.

Fərid paşa qaçmaq istəmiş

Sabiq Türkiyə sədrəzəmi Damad Fə-

rid paşa və Daxiliyyə naziri Adil bəy Yunanistana fərar etmək istəmişlərsə də, dərdəst [ələ keçirilmiş] və tövqif [həbs] edilmişlərdir. Məclisi-Məbusan açıldıqdan sonra onlar hərbi məhkəməyə verəcəklərdir.

* * *

“Monitor” qəzetəsinin verdiyi məlumatla görə, Yeni Türkiyə Bəhriyyə [Dənizçilik] naziri Saleh [Xülusi] paşa Türkiyə milli hərəkəti başında duran Mustafa Kamal paşa ilə Amasyada mülaqətdə bulunaraq [görüşərək, söhbət edərək] söyləmişdir ki, hökumət Qüvayi-milliyənin tərxis edilməsini qərara almışdır. “Təsviri-əfkar” qəzetəsi isə biləks [əksinə], xəbər verir ki, hökumət ilə hərəkətçilər miyanında [arasında] etilaf [razılışma] hüsusla gəlmiş və hal-hazırda isə etilafın təfsilatı tərtib edilməkdir.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Amerika heyəti

Təşrini-əvvəl [oktyabrın] 24-də miralay [polkovnik] [Ceyms Kuper] Reyin təhti-idarəsində [rəhbərliyi altında] olaraq Amerika heyəti Naxçıvana varid olduqda [gəldikdə], Ermənistan Cümhuriyyəti ilə bitərəf bir məntəqə təşkil etmək və Amerika polkovniki Dellini general-qubernatorluğa qəbul etməyi təklif etmişdir. Naxçıvan Milli Şurası isə işbu təklifi qətiyyənlə rədd edərək Amerika miralay Dellinin ancaq hərzbədələmə müavinət edən cəmiyyətin sədri qərar verilməsinə razı olmuşdur.

“Birinci kitab”

Məşhur pedaqoqlarımızdan, Gəncə Ünas [qızlar] edadisi müəllimlərindən Abbaszadə Mirzə Abbas əfəndinin yeni tərtib əlifba və qiraət kitabı 8-ci təbi [nəşri] olaraq müsəvvər [şəkili] və nəfis bir surətdə yeni təbdən çıxıb satışa qoyulmuş. Bu kitab haqqında mütaliəmizi [düşüncələrimizi] gələcək nömrələrimizin birində dərc edəcəyiz.

Mağaza və dükançılığın şikayəti

Dün idarəmizə Bakıda mövcud bütün dükən və mağazaların nümayəndələri gəlib, mağaza və dükən kirayə verən mülk sahiblərindən şikayətdə bulundular. Bunların dediyinə görə, bir dükən və ya mağazaya sabiqdə iki min manat verdikləri halda, indi otuz min manat verirlərsə də, mülk sahibləri bununla iktifa etməyib [kifayətlənməyib], dükən və mağazaları boşaltmağa məcbur edirlər. Bu xüsusda dükən və mağazaçılar yeddi min imzanı havi [ehtiva edən], Məclisi-Məbusanda “Müsavət” firqəsinə, Rəisi-Vükəlaya [Baş nazirə], Hərbiyyə və Ümuri-Hüquqiyyə [Hüquq işləri] nəzarətlərinə və Tacirlər İttifaqına bir ərizə verərək şikayətdə bulunmuşlar və böyləliklə, bunları mülk sahiblərinin təzyiqətindən xilas etməyi rica etmişlərdir. Lakin bunların bu vaxta qədər verdikləri ərizələr sərəncamsız [nəticəsiz] qaldığı üçün, bütün mağaza və dükənçilər mağaza və dükənlarını bağlayıb, hökumətə ümumən müraciət edəcəklərini dəxi bizə bildirmişlərdir.

Təyin

Bakı qubernatoru əmri ilə xəfiyyə polis rəisi müavini Bəylər bəy Məlikhaq-

nəzərov qubernator idarəsinin xüsusi tapşırıqlar kiçik məmuru təyin edilmişdir.

Tazəşəhərdə

Üç gün bundan əqdəm [qabaq] Krasnovodskdan yeni varid olan [gələni] birisi Krasnovodsk əhvalı və dabravolların nə tövr rəftar etdiyi barəsində deyir ki:

Bir həftə bundan əqdəm ticarət qəsdilə Krasnovodska getmişdim. Şəhərin bazarına bələd olmadığım üçün məcbur oldum ki, şəhər əhlindən bazarın nəradə olduğunu soru[şu]m.

Qəzadan bir rusa yanaşdı, “Tavariş, bazara nəradən gedim?” sorduqda dərhal həman rus, qorodovoy çağıraraq bəndəni polisəyə apardılar. Həman “tavariş” [yoldaş] kəlməsi deməyimə binaən [deməyimə görə] bəndəni xeyli döyəndən sonra üç gün, üç gecə də həbsdə saxladılar. Üç gündən sonra həbsdən azad edib, nə yerdən gəlməyimi və nə iş görməyimi məndən sual etdikdə, “Mən bir alış-verişçi babayam, özüm də Bakıdan gəlmişəm. Vallah-billah, heç bolşevik də deyiləm və bilmirəm də bolşevik nə tövr olar” dedikdə, onlardan biri: “Get, azadsan, amma bir də ağzından tavariş sözünü çıxarsan, o vaxt səni samasud edərək [linç edərək; məhkəməsiz cəzalandıraraq]”. Mən “Baş üstə” deyib şitaban [tələsik] sakin olduğum yerə gəlib mallarımı satdım.

Mən “Krasnovodskda ucuzluqmu dur?” sualına “Xeyr, ucuzluq deyil, amma bahalıq həddən aşıbdır. Böylə ki, ağ çörək 25 manat, qara çörək 15 manat, qoyun əti 30 manat və başqa şeylər də bu tövr bahadır. Daha doğrusu, tapmaq

mümkün deyil. Ondan əlavə, Bakı pulu 1000 manata 4000 manat Krasnovodsk pulu verirlər” dedim.

Valideyn Şurası intixabı

1918-1919-cu tədris sənələrin[in] xitamı münasibətilə İkinci Realni məktəbində olan Valideyn Şurası təşrini-səninin [noyabrın] 4-də səşənbə [çərşənbə axşamı] günü saat 4-də yeni intixab [seçki] qərar vermişdir. Buna binaən [buna görə], yeni tədris sənəsi üçün nümayəndələr seçkisindən ötrü möhtərəm valideyn əfəndilərdən rica edərək, əlbəttə, vaxtımüəyyəndə [təyin edilmiş vaxtda] məktəbdə intixaba hazır olsunlar. İclasda həm Valideyn Şurasına və həm də Müəllimlər Şurasına nümayəndələr seçiləcəkdir.

Bakı Ev Sahiblərinin İttifaqında

Təşrini-əvvəl [24-də] Bakı Ev Sahibləri İttifaqı idarəsinin intixabı olmuşdur. İdarəyə sədr A. S. Suxarjevski, müavini-sədr Q. M. Qasımov və Ə. Q. Hacıyev, katib Q. İ. Şulbevar, müavini-katib A. A. Mustafayev, xəzinədar S. B. Hacinski və müavini-xəzinədarlığa A. Q. Tumayev intixab olmuşlardır.

Telefon xətti tətili

Bierinq telefon xətti müdiriyyəti ilə xidmətçiləri miyanındakı [arasındakı] ixtilafı bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün Məsai Nəzarətinin [Əmək Nazirliyinin] xüsusi qərarı elam edilmişdi [bildirilmişdi]. Nəzarətin qərarını qüvvədən feilə gətirmək [həyata keçirmək] üçün nəzarət məmuru Rəhim Hüseynzadə cənaqları ilə Baş Məsai müfəttişi, müdiriyyəti

yətlə müzakirə etmək qəsdilə işbu təşrini-saninin 1-də cəmiyyətə göndərilmişdir. Cəmiyyət fəhlələrin məvaciblərini Nəzarətin qərarına müğayir [zidd] olaraq, artırmaqdan imtina etmişdir.

İxtilaf şöbəsi tərəfindən lazımi tədabir ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

* * *

Məsai Nəzarətinin isticabına [sorghu-suna] cavabən Baş Məsai müfəttişi xəbər vermişdir ki, “Trud” mətbəəsi fəhlələri işə başlamışdılar.

Hadisat

Qarət

Təşrini-əvvəlin 30-da Suraxanski küçədə 183 nömrəli evdə sükunət edən Əliəkbər Məhəmməd oğlu polis idarəsinə gəlib, həman gün səhər saat 6-da onun arabaçısı Qulam Abdulla oğlunun Çornı-qoroddan dörd araba ilə Balaxanaya mazut gətirmək üçün getdiyini bildirir. Müsəlman Keşləsini keçdikdən sonra 10-cu uçaşka dairəsi Balaxana-Sabunçu dəmiryol mövqifinin [stansiyasının] budkası yaxınlığında, çöldə məzbur [adı çəkilən] arabaçını bir neçə naməlum əşxas [şəxslər] dayandırır, bunlardan birisi beşaçılan tufənglə müsəlləh imiş. Havaya bir neçə güllə atdıqdan sonra arabaçaya dayanmasını və yerindən tərənəməməsini əmr edirlər. Bunlardan ikisi arabalardan iki at açıb Müsəlman Keşləsi tərəfə gedər.

Arabaçından qarətçilərin kimlər olduğu sorulduqda, onların başçılarını ara-baçı təsvir edib və məzbur [deyilən] şəxs

bizzat [şəxsən] pristav tərəfindən tutulmuş və arabaçıya göstərildikdə qarət-gərin [o] olduğunu tanımışdır. Qarətçinin şəxsiyyəti məlum olduqdan sonra onun 8-nci uçaşka milislərindən Hafiz Əlibala oğlu olduğu anlaşılmışdır.

Sirqət

Srağagün saat 11-12 radələrində Yakov Alberin Krasnokrestovksi caddədə 14 nömrəli evdə olan odasından özü evdə olmadığı halda naməlum bədəfkarlar [cinayətkarlar] evə daxil olaraq 50 min manat miqdarında nağd və ev əşyası sirqət etmişlərdir [oğurlamışlar].

BİRJADA

Kerenski minlik 900-1070 manata qədər, 250-lik faizsiz və xırda kəndi qiymətindən 10 faiz əskikdir.

Nikolay 5 yüzlüyü 900-1750 manata qədər, yüzlüyü 230-400 manata qədər və xırda 50-80 faizə qədərdir.

Türkiyə kağız lirəsi 200 manat və Zaqafqaz bonu min manata 15 manat fəzlədir.

Türkiyə altun lirəsi 850 manat, altun onluq 990 manat, imperial 700 manat və Avstriya altunu 2000 manatdır.

Gümüş manat 80 manat və xırda gümüş para 30 manatdır.

Susinin topu 1070 manata gedir.

FİRQƏLƏR VƏ CƏMİYYƏTLƏR

“Müsavat”da

Balaxanada Əmiraslanov qardaşları mədənində 3 il, 3 ay, 18 gün işləyən

Abbasəli Rza oğlu nam [adlı] bir fəhlə indi mədəndən ixrac edildikdə, qanuna müvafiq olaraq hər işlədiyi ilə bir ay fəzlə məvacibi verilmədiyindən, məzbur [adı çəkilən], Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiyə [Barışq və Məhkəmə] şöbəsinə müraciət etmişdir. Şöbə lazımi təşəbbüsatda bulunaraq məzbur fəhlənin haqqı kəndisinə iadə edilmişdir [qaytarılmışdır].

Ağcaqabul istasyonunda

Ağcaqabul [Hacıqabul] istasyonu qaradollarından Səttar Mollabala oğlu nam bir nəfəri bilaqüsür [günahsız] xidmətindən ixrac edildiyindən, “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiyə şöbəsinə müraciət etmişdir. Şöbə, istasyon dəmiryol müdiri Çiçinadzeyə məktub göndərmişdir ki, xüsusi bir komitə təşkil olunub təhqiqat yapılan qədər Səttar Mollabala oğlunun kəndi xidmətində davam eyləməsinə məzuniyyət [icazə] versin.

Lianozovun mədənində

Balaxanada Lianozov mədənində işləyən Ağaməhəmməd İlyas oğlu nam bir fəhlə, xidmətindən qüsursuz ixrac edilməsi haqqında “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiyə şöbəsi [nə müraciət etmişdir. Şöbə,] mədən müdirinə müraciət edərək Ağaməhəmmədi kəndi xidmətinə qəbul etdirmişdir.

Fəhlənin ixracı

Balaxanada Benkendorfun mədənində işləyən Məhəmməd Abdulla oğlu nam bir fəhlə, xidmətindən ixrac edilmişsə də, müvafiq-qanun olaraq haqqı verilməmişdir. Binaənileyh [ona görə],

“Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiyə şöbəsi işbu xüsusda mədən müdirinə məktub göndərüb, Məhəmməd Abdulla oğlunun haqqı verilməsini tələb etmişdir.

Sükançılardan ixracı

“Tula” gəmisində işləyən müsəlman sükançı və kaçeqarları [ocaqçıları] “Müsavat”ın Müsaliyə və Mürəfiyə şöbəsinə şikayət etmişlər ki, onları bitəqsir xidmətlərindən kənar edirlər. Bu xüsusda şöbə, Məsai Nəzarətinin sərmüfəttişliyinə [Əmək Nazirliyinin baş müfəttişliyinə] müraciətlə (66 nömrəli müraciətnamə) xahiş etmiş ki, xüsusi bir komitə təşkil edilib təhqiqat yapılsın.

Sabunçuda mühazirə

Cümə günü, təşrini-saninin 7-də gündüz saat 2-da Sabunçu Bələdiyyə məktəbi binasında Məhəmməd Əmin Rəsulzadə əfəndi mühazirə oxuyacaqdır.

İclas

Düşənbə [çərşənbə axşamı] günü, təşrini-saninin 3-də axşam saat 6-da Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın Bakı Komitəsi iclası təyin edilmişdir.

Əhmədli köyündə

Təşrini-saninin 1-də, şənəbə günü Məşhədi Yusif İbrahimli Bakıdan Əhmədli köyünə varid olub [gəlib], gündüz saat 4-də ümumi bir iclas dəvət etmişdir. İclas açıldıqda Hüseyn Ağahacıadənin sədarəti və Məşhədi Yusif İbrahimlinin katibliyi ilə məzbur [adı çəkilən] Məşhədi Yusif “Müsavat” firqəsinin məramnaməsindən və firqənin nə yolda və nə kimi

çalışması haqqında mükəmməl bir məlumat verdikdən sonra, hazirun [orada olanlar], “Müsavat” firqəsinin bir şöbəsi də Əhmədli köyündə açılmasını kamali-məmnuniyyətlə qəbul etmişlərdir. Bina-ənileyh [ona görə], sədrin təklifi ilə intixaba şüru edilmişdir [seçkiyə başlanmışdır]. Əksəriyyətlə yeddi nəfər idarə üzvü intixabı qəbul edilib, Hüseynulla Həbibzadə sədr, Rza Məsumzadə müavini-sədr, Həsən Abbasquluzadə katib və Hüseynağa Hacızadə xəzinədarlığa və Əlillah Hacızadə, Bəhmən Mütəllibzadə və Məhəmmədəli Kazımzadə idarə üzvlüyünə intixab edildikdə, axşam saat 6-da məclisə xitam verilmişdir.

CƏMIYYƏTİ-XEYRIYYƏDƏ

Mədinə mühacirləri

Dünən İstanbuldan 30 nəfər Mədinə mühaciri Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi bunlara Hacı İmaməli məscidində yer vermişdir.

Yetimlər

Yetimlər yurdunda olan Lətif Şahverdi oğlunu Birinci Ali-ibtidai məktəb müəllimi Sultanmurad Əliyev və Salimə Zeynal qızını Bakı sakini Xanoğlu Atamoğlu oğlu evlərində saxlamaq üçün götürmüşlərdir. Şah məscidində olan yetimlərdən Hacı Əhməd qızını Ağadadaş Məhəmmədzadə saxlamaq üçün götürmüşdür. Qaç gün əvvəl Əmi Manaf oğlu Yetimlər yurdundan Ruqiyyə Bədəl qızını evində saxlamaq üçün götürmüşdü. Dünkü gün bu qızı Cə-

miyyəti-Xeyriyyəyə geri verib, əvəzində Rzabala Xələf oğlunu götürmüşdür.

Xəstəxanadan Yetimlər yurduna

Şamaxıdan varid olan qaçqınlardan iki nəfər yetim Qulam Mərdan oğlu və Lətif Ağa oğlu naxoş olduğundan xəstəxanaya göndərilmişlərdir. Yekşənbə [bazar] günü bunlar yaxşı olub xəstəxanadan Yetimlər yurduna göndərilmişlərdir.

İrəvan qaçqınları

19 nəfər İrəvan qaçqınlarının Gəncəyə getmələri üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə bilet və 950 manat para vermişdir.

Batuma

6 nəfər Axısxa və 29 nəfər də Ərzurum qaçqınlarının Batuma getmələri üçün Cəmiyyəti-Xeyriyyə bilet, 3500 manat para vermişdir.

GÜRCÜSTAN XƏBƏRLƏRİ

Sürəti qatara hücum

Pəncşənbə günü, təşrinin əvvəlin 30-da saat 11-də Tiflisdən Batuma getməkdə olan birinci nömrəli sürəti qatarın 252-ci fərsəxdə Ksanka və Kavitsxevi mövqifləri [stansiyaları] arasında toqquşması olub, əşqiyalar [quldurlar] hücumuna məruz qalmışdır. Bədəfkarlar [cinayətkarlar] yolun vintlərini açaraq, dəmiryolun sol tərəfinə relsləri atmışlardır.

Qatar buraya çatdıqda uçulmuş və onun üstündən baqaj qatarı yığılmışdır. Qabaqdakı vaqonlar parça-parça olmuş-

dur. Bunların dalınca 3-ncü klas vaqonu uçurularaq şiddətli surətdə zərərdidə olmuşdur.

Yol 60 sajn tulunda [uzunluğunda] təxrib edilmişdir. Toqquşma əsnasında maşınçı müavinləri ölümcül surətdə yaralanmışlardır və maşınçı Muradov buxar ilə başdan-ayağa kimi yanmışdır. Toqquşma vaqe olduğdan sonra qatara sağ tərəfdəki dağdan atışma açılmağa başlamışdır.

Qatara hücumda bulunan qaçaqlar 70 nəfərdən ibarət olduqları məlum olmuşdur. Qatari mühafizə edən qaraqolçular qatarlar altından hücumçularla atışmaya başlayarlar. Bir saat atışmadan sonra qaçaqlar bir nəfər yaralanmış yoldaşlarını alaraq geri çəkilmışlərdir. Vaqonlara düşən qaçaqların fişəngindən toqquşmadan qabaq yerini dəyişmiş olan birinci klasda bir yəhudi qadını çocuğu ilə ölmüşdülər. Bir nəfər də qoca əlindən yaralanmışdır. Sərnişinlərdən birisi şikəstlik tapmışdır.

Toqquşma əsnasında qaçmış olan üçüncü klas sərnişinlərindən on nəfəri qaçaqlar tərəfindən qarət edilmişdir.

Saat 3-də məhəlli-hadisəyə [hadisə yerinə] xalq qvardiyası ilə bir qatar gəlmişdir. Saat 4-də Tiflisdən səhiyyə və müavinət qatarı gəlib yaralıları aparmışdır.

Yol qaraqolçu[su]nun dediyinə görə, əşqiyalar gecə saat 5-də onun qaraqol odasına gəlib, əl və ayaqlarını bağladıqdan sonra, yolun açarını ondan almışdılar. Borjom qatarı keçdikdə əşqiyalar qaraqolçudan “Budurmu sürəti qatar?” xəbər almışlardır.

SİRK “MODERN”

Düşənbə [bazar ertəsi] günü noyabrın 3-ndə 1919-ncü ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: Qara Maska – Kalışeviç; 2-nci: Boqatırov – Raqenbaum; 3-ncü: Zakoroyko – Yemelyanov. Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Sirk naziri [müdiri] Kumo cənablarının benefisi hazırlanır. Böyük proqramma.

11500

DÖVLƏT TEATROSU

Azərbaycan Dövləti Teatro Heyəti

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü təşrinin saninin (noyabrın) 4-ndə axşam Dövlət Teatrosunda mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır “Yezid ibn Müaviyə” Corci Zeydanın tarixi romanından iqtibasən 4 pərdədə 7 şəkildə faciə. Səhnəyə salanı Mehdi bəy Hacıbababəyov.

Tamaşa başlanacaq axşam saat 8 tamamda. Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır.

Rejissor A. A. İvanov. Müavini-rejissor Hacıbabə Şərifov. Növbəti rejissor A. M. Şərifzadə.

Gələcək tamaşa təşrinin saninin (noyabrın) 7-ndə “Nadir şah”. Mövqeyi-tamaşaya qoyulmaq üçün hazırlanır: “Trablis müharibəsi və yaxud Ulduz”, “Əlmənsur”, “Qaçaqqlar”, “Otello” və “Hamlet”.

Dövləti Teatro vəkili: M. Ə. Sidqi

Qulam Məşhədi Heydər oğlunun adına İran konsulxanasından verilmiş pasport itibdir. Tapanlardan bu adresə gətirmələrini xahiş edirəm: Melniçnaya küçə, ev nömrə 30.

14002

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çaharşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çaharşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovska-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

11449

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayıdırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor

M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

İstanbul doktor və bakterioloqu

Nazim bəy Hüseyinzadə

Sifilis, terbiyə, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-ədək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Voronsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Doktor

İ. M. Bronşteyn

Xüsusi əmrəzi-zöhrəviyyə, dəri və daxiliyyə naxoşluqları qəbul edir. Hər gün səhər

saat 10-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 7-yədək. Şamaxinka 12, telefon 4-21.

14003

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətləri tərəfindən verilən icazənamələrlə ixrac olunan neft və qeyri şeylərin əvəzində cürbəcür malların gətirilməsi üçün Nəzarətlərlə müqavilənamələr bağlayıb və bu müqavilənamələrə əməl etməyən zəvata [şəxslərə] Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti məlum edir:

1) Zəmanəti və girovu olan müqavilənamələrin əmələ gətirilməsi üçün möhlət almaqdan ötrü sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq Nəzarət indində [nəzəndə] istidada [xahişdə] bulunub və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi barəsində Nəzarətlə etilafə [razılığa] girməlidirlər.

2) Şərti cəriməli müqavilənamələrdən ötrü yuxarıda zikr olunan möhləti almaq və müqavilənamələrdə zikr olunan malların dəyişilməsi üçün sahibləri həmin noyabr ayının 14-dən gec olmayaraq müqavilənamələrdə göstərilən şərti cərimə qədəri girov və yainki zəmanət verməlidirlər.

Yuxarıda zikr olunanlara əməl etməyən zəvata müqavilənamələr mövcubincə [əsasında] iqameyi-dava (isk) veriləcəkdir [məhkəmə iddiası qaldırılacaqdır].

İmza etdi nazir: [Ağa] Əminov, müdir: [Abbasəli] Makinski

T-312

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümum əhaliyə məlum edir ki, hökumətin həmin oktyabr ayının 13-də olan qərarı mövcubincə [qərarına əsasən], pambıq toxumlarının əcnəbi məmləkətlərə ixrac gömrüyü 3-10 manatacan artırılıb, geri və malların əvəzi olunmaq şərtlərindən azad edilməsi ilə bərabər, Nəzarətin xüsusi icazənamələri ilə bu malın ixracına müsaidə

verilmişdir. Zikr olunan toxumların ixracı üçün icazənamə almaq arzusunda olan zəvət [şəxslər] həmin noyabr ayının 15-dək Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinə ərizə verməlidirlər.

29 oktyabr 1919 sənə

Nazir: [Ağa] Əminov

Müdir: [Abbasəli bəy] Makinski

T-314

**Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**İnna lillahi və inna ileyhi raciun**

səh. 29. “İnna lillahi və inna ileyhi raciun”: “Həqiqətən biz Allaha məxsusuq və həqiqətən Ona qayıdacağıq”. Bu ifadə, “Quran”ın Bəqərə surəsinin 156-cı ayəsinin bir hissəsidir. Ayə belədir: “O kəslər ki, başlarına bir müsibət gəldikdə, həqiqətən biz Allaha məxsusuq və həqiqətən Ona qayıdacağıq, deyərlər.”

“Məmmədyar küçəsi”: Bakıda, içəri şəhərdə indiki Məmmədyarov küçəsi.

“Şah məscidi”: Bakıda, içərişəhərdə Şirvanşahlar sarayı kompleksində XV əsrdən qalma məscid.

İnna lillahi və inna ileyhi raciun

səh. 29. “Karantinni”: Bakıda, indiki Həzi Aslanov küçəsi.

Qismi-rəsmi

səh. 31. “Brauning”: odlu silah ixtiraçı-konstruktoru Con Brauning tərəfindən ixtira edilmiş tapança.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 36. “Bu, Vavilon qanunudur.”: Eramızdan əvvəl 1755-1752-ci illərdə yazılan Babil (yaxud Hammurapi) qanunları sətliyi ilə fərqlənirdi. Qəzetdə “Vavilon” yerinə “vaveyla” [heyif, təəssüf; qışqırıq, fəryad] getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 37. “Laydoner”: qəzetdə təhrif edilmiş, “Daydoner” kimi getmişdir.

səh. 38. “nazir Sarik diktaturasının”: güman ki, 1918-1935-ci illərfə Çexoslovakiya Respublikasının prezidenti olan Tomas Masarik nəzərdə tutulur.

“Ayrnsayd”: qəzetdə “Rolistop” kimi təhrif edilmişdir.

səh. 39. “Cəlal bəy”: qəzetdə səhvən “Camal bəy” getmişdir.

Kavurzadə, Hüseyn Cəlal bəy (1868-1924): Osmanlı dövlət xadimi. Bir çox vilayətdə, o cümlədən 1919-1920-ci illərdə Ədirnədə vali (general-qubernator) olmuşdur.

“Quryev”: Qazaxıstanda indiki Atırav şəhəri.

Qəzetələrdən

səh. 42. “Vikers” [Vickers]: Britaniyanın maşınqayırma şirkəti. Əsası 1828-ci ildə qoyulmuşdu. 1911-ci ildən etibarən təyyarə də istehsal etməyə başlamışdı.

Türkiyədə

səh. 43. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” qəzeti nəzərdə tutulur.

səh. 44. “Monitor”: güman ki, İstanbulda Fransızca nəşr edilmiş “Monitor Oriental” [Le Moniteur Oriental] qəzeti nəzərdə tutulur; qəzetdə bu ad “Montyor” kimi təhrif edilmişdir.

“Qüvayi-milliyə” (Milli qüvvələr): Birinci Dünya müharibəsindəki məğlubiyyətdən sonra Türkiyədə meydana çıxan milli hərəkat.

Bakı xəbərləri

səh. 45. “Təzəşəhər”: Krasnovodsk (indiki Türkmənbaşı) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı.

“Bierinq”: XX əsrin əvvəllərində Bakı əhalisinə xidmət göstərən telefon şirkəti. Şirkət, Bakının telefon şəbəkəsini işlətmək və genişləndirmək öhdəliyi ilə 1907-ci ildə 20 illik müqavilə bağlamışdı.

Çərşənbə axşamı, 4 noyabr 1919-cu il, nömrə 313

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çərşənbə axşamı, 10 səfərül-müzəffər sənə 1338. 4 təşrinisani 1919 sənə.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 3 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətiri 8 rublə, axırncı səhifədə sətiri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

SİRK “MODERN”

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü noyabrın 4-ndə 1919-ncu ildə məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə təşkil edilmiş Fransa güləş mübarizəsinin məbədi [ardı].

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci: İkinci dəfə olaraq Boqatıryov – Buyvolov; 2-nci: Qəti mübarizə Kalişeviç – Naməlum; 3-ncü: Qafqaz mübarizəsi Staroşvili – Makarov.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında. Tamaşa başlanacaq 8-də. Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

Elan: Sirk naziri [müdiri] Kumo cənablarının benefisi hazırlanır. Böyük proqramma.

14011

* * *

Bakıda atlı dəmiryolunun düzəltməsi və gələcəkdə hərəkəti üçün torqovı dom “Rozinov qardaşları”, “Hüseyn Məlikov və kompaniya” ilə bağlanan müqaviləna-

mənin 10-cu maddəsi mövcubincə Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsi ümum əhaliyə məlum edir ki, zikr olunan səbəbləri: 1) arpa və samanın bahalanması və 2) Məsai Nəzarətinin təşəbbüsüylə qulluqçuların mənzil kirayəsinin 50 faizədək artırılmasını nəzərə alaraq 4 noyabrın 1919-ncu sənədən 4 fevralın 1920-nci sənəyədək hər sərnişin üçün gediş tarifi 2 rublə 20 qəpik qərar verildi. Mü-təəllimlərə [şagirdlərə] ümumi tarifədən 50 faiz güzəşt olunur məktəb şəhadət-namələrini pişnihad [təqdim] etmək şərti-tilə. Şəhər qulluğunda olan polis nəfərlərinə güzəşt olunmayacaq.

Şəhər Bələdiyyə İdarəsi

T-317

ELAN

Azərbaycan dəmiryollarında cari olan tariflərin təbdili [dəyişdirilməsi] haqqında qanun

1 – Rusiya dövləti qanun və qərar-dadlar məcmuəsində 12 təşrinisani 1914-cü sənədə 308-ci nömrə 2869 və 2873-ncü maddələrlə elan edilən sürəti və sərnişin qatarları ilə göndərilən mallardan və həmçinin dəmiryollar ilə ge-